

Factsheets voor visserij

Op weg naar een effectief beheer van vis en viswater

Een gezonde en gevarieerde visstand, ten behoeve van de sportvissers, is het streven van elke hengelsportorganisatie. Dit sluit aan bij de maatregelen die door waterschappen worden genomen in het kader van de Europese Kaderrichtlijn Water. Factsheets visserijbeheer leveren een praktische bijdrage.

Tekst Jan Kamman Fotografie Janny Bosman en Sportvisserij Nederland

Tot de jaren 60 en 70 van de vorige eeuw hield het visserijbeheer niet veel meer in dan het uitzetten en onttrekken van vis. Medio jaren 80 kwam het besef dat het uitzetten van vis, wanneer het milieu niet geschikt is, gelijk is aan het te water gooien van geld. Want als het water niet geschikt is voor de betreffende vis(soort), dan is het effect van uitzettingen nihil. Voor een daadwerkelijke verbetering van de visstand is bijna altijd een verandering van het watersysteem noodzakelijk. Vanuit dat besef zijn in de jaren 90 vele tientallen visstandbeheer(s)plannen door de hengelsport opgesteld; voor grote watersystemen tot kleine stadswateren.

VBC's en plannen

In de visstandbeheerplannen wordt uitgebreid ingegaan op alle mogelijkheden én onmogelijkheden die deze wateren de visstand en de visserij bieden. Wat betreft maatregelen werd daarbij

veelal gekeken naar de waterbeheerder, omdat een belangrijk deel van de voorgestelde maatregelen tot hun taak behoorde. Helaas is met veel van de visstandbeheerplannen slechts beperkt iets gedaan. Dat is jammer, want de meeste van de opgenomen maatregelen zijn nog steeds relevant. Samenwerking tussen hengelsportverenigingen en waterbeheerders bieden de mogelijkheid om deze 'oude' plannen weer op tafel te krijgen. Ook voor de waterbeheerders liggen hier kansen om gebruik te maken van de kennis uit deze plannen. Voor Visstandbeheercommissie's (VBC's) is het dan ook belangrijk om een lijst te maken met alle onderzoeken die uitgevoerd zijn in het gebied en de (visstandbeheer)plannen die zijn opgesteld door de sportvisserij.

Kaderrichtlijn Water

Met de invoering van de Europese

Kaderrichtlijn Water (KRW) hebben de waterbeheerders er een duidelijke taak wat betreft vis bijgekregen. Die taak was voor de visrechthebbenden al vele decennia duidelijk. De waterbeheerder beheert het huis van de vis en bepaalt daarmee de mogelijkheden en onmogelijkheden voor de visstand. De visrechthebbende stuurt in de marge nog wat bij ten gunste van de eigen doelstellingen.

Visplannen

Het instellen van een VBC en werken aan visplannen is een proces, waarin aan wederzijds vertrouwen wordt gewerkt, met name door het geven van informatie en antwoord geven op vragen als: Waar is die waterbeheerder nou allemaal mee bezig? Wat doen die sportvissers en beroepsvissers in en langs het water? Door middel van visplannen geven de visrechthebbenden inzicht in het gevoerde en voorgenomen visserijbeheer. Door waterschappen wordt daarbij de nadruk vooral gelegd op het uitzetten van vis en in mindere mate op het onttrekken van vis. Het lijkt erop dat sommige waterschappen het beeld hebben dat er massaal vis wordt uitgezet. Dit beeld klopt niet met de werkelijkheid. Waar hengelsportverenigingen nog vis uitzetten betreft het bijna altijd afgesloten wateren met een speciale visserijfunctie. In de 'open watersystemen', waaronder de KRW-waterlichamen, is echter

Gekoesterde rechten

Hengelsportverenigingen en beroepsvissers huren al vele decennia lang de visrechten van meer dan 90 procent van de Nederlandse oppervlaktewateren. Deze rechten werden en worden gekoesterd, omdat dit de basis is om te mogen vissen, ook op de langere termijn.

Door het huren van visrechten zijn hengelsportverenigingen visrechthebbend en volgens de Visserijwet zijn zij daarmee bevoegd tot het uitzetten en onttrekken van vis. Daarbij stellen hengelsportverenigingen regels aan hun leden op welke wijze gevist mag worden. Ook het uitvoeren van onderzoek naar de visstand valt onder de bevoegdheid van de visrechthebbende.

Vissen kunnen het maatschappelijk draagvlak voor waterbeheer vergroten.

nooit sprake geweest van groot-schalige uitzettingen. Dat maakt de discussie een stuk eenvoudiger. Want in plaats van over alle wateren, hoeven we het qua uitzettingen over een beperkt aantal wateren te hebben. Een voorbeeld hiervan vormen de zogenaamde 'spiegelkarperprojecten', waarbij sprake is van het uitzetten van enkele vissen per hectare water. De visplannen gaan voor de hengelsportverenigingen dus (veel) verder dan het uitzetten en onttrekken van vis. Alle factoren die invloed hebben op de visstand en de bevissingsmogelijkheden staan in het visplan. Op de eerste plaats het watermilieu, waaronder grootte, waterdiepte, hoeveelheid bagger en waterplanten. Ook de visserijmogelijkheden zijn belangrijk. Deze zijn voor een deel afhankelijk van het type sportvisser dat gebruik maakt van het water. Als langs het water bijvoorbeeld viswedstrijden worden gehouden zijn er veel gelijkwaardige visplaatsen noodzakelijk. Voor de recreatievisser is het weer belangrijk om eenvoudig bij het water te kunnen komen. Daarom zijn bereikbaarheid en bevisbaarheid van het water belangrijke aspecten van een visplan.

Waterlichamen

Uitgaande van 15 rijkswateren en 25 waterschapgebieden moeten er in principe 40 VBC's worden ingesteld. Voor de rijkswateren is dit inmiddels gebeurd en zijn eind 2010 de eerste generatie visplannen ingediend. Voor veel waterschapgebieden zijn inmiddels ook VBC's ingesteld en het eerste regionale visplan is aangeboden en goedgekeurd door Waterschap Aa en Maas. Voor de rijkswateren is het relatief eenvoudig om een visplan op te stellen. Het gaat daarbij namelijk om één water, wel groot maar toch

overzichtelijk. Voor het beheersgebied van een waterschap gaat het om een groot aantal verschillende wateren, het is onmogelijk om in één keer een visplan te maken waarbij al deze wateren individueel worden behandeld. Waterschappen doen dit ook zelf niet. Er wordt een overkoepelend beheerplan gemaakt en er zijn waterlichamen gedefinieerd die model staan voor het water in het betreffende gebied. Deze wateren kennen een uitgebreid monitoringsprogramma, waaronder de visstand. ➤

Spiegelkarperprojecten

Medio jaren 90 werd door een groep karpervissers signaleerd dat de spiegelkarper steeds zeldzamer werd in de Nederlandse binnenwateren. Een spiegelkarper is een type karper die door zijn unieke beschubbingspatroon individueel te herkennen is. Van dit feit wordt gebruik gemaakt, door bij uitzetting van elke vis de linkerzijde te fotograferen en de lengte plus het gewicht te noteren. Bij terugvangst wordt wederom een foto gemaakt van de linkerzijde en naast de locatie ook lengte en gewicht genoteerd. Met deze gegevens wordt inzicht verkregen in de groei en de verspreiding van karpers. Spiegelkarpers kunnen hierdoor ook worden gebruikt als manier om de optrekbaarheid van watersystemen in kaart te brengen. Uitgangspunt bij deze projecten is dat er ecologisch verstandig beheer wordt uitgevoerd.

Factsheet visstand en sportvisserij, bijlage bij het Visplan Rijn en IJssel
Situatie per januari 2011

Baakse Beek

RS - Langzaam stromende middenloop/benedenloop op zand

Visrecht

Verhuurd visrecht: Waterschap Rijn en IJssel
Visrechtgebied: Federatie Midden Nederland
Schriftelijke toestemming: VTSpas, federatieve lijst van viswateren

Algemene beschrijving

Ligging: De Baakse Beek vindt zijn oorsprong op het Oost-Nederlands Plateau nabij Lichtenvoorde en mondt uit in de Gelderse IJssel. Bij hoogwater op de Gelderse IJssel wordt de Baakse Beek afgevoerd via het Groene Kanaal op de IJssel. Gelegen in de gemeenten Oost Gelre, Berkelland, Bronckhorst.

Grootte: Lengte: 30,6 km. Breedte: 8-10 meter. Oppervlakte: 22 ha.

Diepte: 1 meter

Watertype: Plantenrijke, volledig gekanaliseerde en genormaliseerde beek met een onnatuurlijk peilbeheer.

Functie: Watersnood, SIV, EVZ, Landbouwfunctie

Oever: Steil talud met leigraas en riet.

Beheer: • Traditioneel maai-beheer, 2-3 maal per jaar
• Baggeren bij Wichmond en Vorden (2013)

Milieue

Waterplantenbedekking zomer: 0%
Bovenwaterplanten: 0%
Drijfbladplanten: 0%
Onderwaterplanten: 0%
Totaal: 0%

Doorzicht: m
Baggerlaag: cm
Stroming: Beperkt tot stilstand
Substraat: Fijn zand
Visbarrière: 17 stuwen

KRW-vismaastat

Huidige score: 0,2-0,4
Doel score: 0,5
Ambitieniveau: hoog

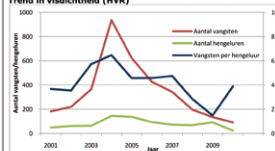
KRW-visstandbemonstering

Per hectare: **Geen bemonstering**

Visstand:

Blankvoorn-snoek viswater type: Meest voorkomend: Ruisvoorn, blankvoorn
Grootste biomassa: Snoek
Vissterfte: Geen

Trend in visdichtheid (HVR)

Factsheet visstand en sportvisserij, bijlage bij het Visplan Rijn en IJssel
Situatie per januari 2011

Sportvisserij

(belangrijkste):

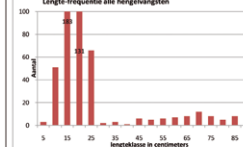

Bereikbaarheid:

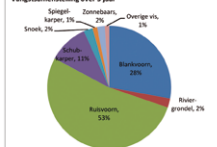
recreatievisser: snoekvisser: karpervisser: visgvisser:
Matig, sommige plaatsen goed, grote delen onbereikbaar door begroeiing en privé-eigendom
Voorjaar goed, zomers slecht door begroeiing
Geen
Geen
Gemiddeld bezoek. Winter snoekwater en zomers zeelt en ruisvoorn.
Niet
Aantal weerslagen/jaar: Niet
Aantal vissers/dag: Niet
Visuitrusting: Niet
Vangstregistratie: • HVR: alleen individueel
• Gemiddelde lengte gevangen vis: 24 centimeter (2008-2010)
• Verhouding spiegelkarpers-schubkarpers 1:9
Plantengroei, matige visstand, Lichtenvoorde riooloverstort

Knelpunten:

Lengte-frequentie alle hengelaangsten

Vangstcombinatie over 3 jaar

Regelgeving:

Natura 2000: Nee

Vergunning: Nee

Voorwaarden:

Federatieve lijst:
- Het is verboden karpers mee te nemen; Het tijdelijk levend bewaren in bewaarzak of leefnet in hetzelfde water waarin de karpers zijn gevangen, is toegestaan;
- Oevers en onderhoudspaden in eigendom van het waterschap zijn vrij toegankelijk, tenzij ten laatste anders is aangegeven; De verladen mogen slechts te voet worden betreden.
- Het is verboden om gebruik te maken van boten en/of andere vaartuigen.

Gewenste eigen maatregelen

- Nachtvissen via nachtvissas
- Uitbreiden HVR
- Proef met sportvisserijvriendelijk waterplantenbeheer op topstukken

Gewenste maatregelen door anderen

- Sanering riooloverstort Lichtenvoorde
- Meer diversiteit in waterprofiel (diepte)
- Visvriendelijker maai-beheer, 's winters voldoende structuur behouden
- Vispasseerbaar maken stuwen

Meer informatie / literatuur:

- www.baaksebeek.nl
- Gebiedsrapportage KRW Waterlichaam Baakse Beek 2007, 5 november 2007
- Provincie Gelderland, 2009. Waterplan Gelderland 2010-2015, bijlagenrapport. Provincie Gelderland, Arnhem.
- Grontmij, 2009. Baggerbeleidplan Waterschap Rijn en IJssel. Grontmij, Houten.

De factsheet maakt een uitvoerbaar visserijbeheer mogelijk.

Door een goed waterbeheer kunnen vissen groot worden.

Behalve in het kader van spiegelkarperprojecten wordt er alleen in afgesloten wateren met een sportvisserijfunctie vis uitgezet.

Een gezonde visstand in een gezond water

Vissen bieden de waterschappen de ideale mogelijkheid om te laten zien hoe gezond een water is. Op de grote stromende wateren is niet voor niets de zalm de ambassadeur voor een levend riviersysteem. Voor de meer stilstaande wateren geldt dit ook. Een grote vis zoals karper of snoek, spreekt tot de verbeelding. De aanwezigheid van grote vis zal het publiek het beeld geven van gezond water en daarmee dat het waterschap goed met het water omgaat.

Een belangrijk streven van de KRW is maatschappelijke betrokkenheid. Ook hierbij is de vis en de sportvisserij een uitstekend medium om de boodschap over te brengen. De kansen voor het waterschap liggen voor het grijpen.

Factsheets Visserij

Analoog aan de methodiek die door de waterschappen wordt gebruikt voor de KRW, zijn er voor de visplannen factsheets visserij ontwikkeld. Een factsheet visserij is de kleinste vorm van een visplan. Op twee A4-tjes staat per water puntsgewijs alle informatie die betrekking heeft op de vis, de visstand en sport- en beroepsvisserij. Gebundeld per waterschapsgebied geven de factsheets visserij inzicht in het visserijbeheer van het gehele gebied. De factsheets visserij kunnen voor elk water worden opgesteld. Om de administratieve last beperkt te houden wordt in de meeste waterschaps-VBC's begonnen met een factsheet visserij per waterlichaam. Hiermee kan een eerste versie van een visplan worden opgesteld. Factsheets visserij kunnen zowel door de sportvisserij als de beroepsvisserij worden gebruikt. Beide partijen kunnen alle relevante informatie erop kwijt.

Bij het invullen van de factsheets speelt het waterschap een belangrijke rol. De waterschappen hebben in alle KRW-waterlichamen de visstand bemonsterd en een score gegeven. Ook deze gegevens worden overgenomen op de factsheets visserij. Als laatste staat op de factsheets een opsomming van rapporten/literatuur, zodat ook er een goed overzicht is van wat er allemaal (al) beschreven is over de visstand in het water.

Het waterschap-visplan bestaat in principe uit twee delen. In het eerste deel worden de algemene zaken besproken en onderwerpen die over het gebied gaan. Denk hierbij aan hengelvangstregistratie, controle en handhaving, maar ook aan streefbeeld en maatregelen zoals visuitzetting en de bereikbaarheid van de visstekken. In het tweede deel worden de factsheets visserij gebundeld.

Veel waterschappen geven aan dat het visplan niet alleen zou moeten gaan over de waterlichamen, maar over alle wateren in het beheergebied. Belangrijk hierbij is dat het visplan een groeidocument is. In de VBC kan worden besproken voor welke wateren naast de waterlichamen nog meer factsheets visserij worden ingevuld.

De factsheets bestaan uit de volgende onderdelen:

- verhuurder en huurder van het visrecht
- omschrijving water
- waterplanten, doorzicht en baggerlaag
- aanwezige visstand en eventueel EKR-score (Ecologische KwaliteitsRatio)
- sportvisserijtypen
- voorzieningen
- hengelvangstgegevens
- visuitzettingen en onttrekkingen
- beroepsvisserij
- gewenste situatie en maatregelen
- meer informatie / literatuur.

Planmatig visserijbeheer

Ook door verenigingen kunnen de factsheets worden gebruikt om het eigen water in kaart te brengen. De hengelsportvereniging kan voor elk water afzonderlijk een factsheet visserij opstellen. Een vereniging met bijvoorbeeld tien verschillende wateren, kan daarvoor tien factsheets maken. Door de factsheet regelmatig te actualiseren en daarbij de oude versies te bewaren, relevante (kranten) artikelen en andere informatie erbij te doen kan een waardevol archief worden opgebouwd waarmee de vereniging op elk moment een inzicht heeft in de eigen wateren. Het gebruik van factsheets visserij biedt de mogelijkheid om visserijbeheer planmatig op te pakken op zowel het waterniveau als voor een groot gebied.

Sportvisserij Nederland ontwikkelt momenteel een factsheet visserij die online ingevuld en beheerd kan worden door de hengelsportvereniging, en als pdf kan worden gegenereerd. Dit najaar is de tool operationeel en te vinden onder Visstandbeheer.

Het overleggen in een VBC voor een waterschapsgebied is voor de meeste verenigingen nu nog een 'ver van mijn bed' verhaal. Als het aan de overheid ligt zijn verenigingen echter vanaf 2013 verplicht hun visplannen voor al hun wateren kenbaar te maken. De factsheets zijn een probaat middel om aan deze verplichting te voldoen.

V